

2025. október 31. péntek – 5786. hesván 10.

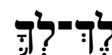
www.frankel.hu

péntek 18:00 | gy. gy. 16:10 | szombat 10:00 | havdala 17.14

83/12

LEH LEHÁ

(I. Mózes 12.1. – 17.27.)

Ábrahám elhagyja a szülői házat és Kánaánba, az Ígélet Földjére megy, ahol a monoteizmust terjeszti. Különböző kalandok után, melyek állomásai Egyiptom, a filiszteus Grár, majd a Ismáél körüli bonyodalmak. Végül körülméleti magát és isteni ígéretet kap, hogy felesége, Sára, fiút fog szülni neki.

„Menj el”. Ur-Kaszdinból, szülőföldjéről, házanépével és unokatestvérével, Lóttal, mondta az Örökkévaló Ábrámnak, „telepedj le azon országban, melyet megmutatok neked... megáldom, aki téged áld, és megátkozom, aki téged átkoz”. Ábrámnak szoltak e szavak, a későbbi Ábrahámnak, aki feleségével, Szarájjal érkeztek Kánaán országába. Éhség dúlt Kánaánban, ezért Egyiptomba mentek, de féltek az ottani erkölcsöktől, ezért Ávrám húgának nevezte feleségét. Az Örökkévaló megmentette Szaráj becsületét. Délnek mentek, fel Kánaánba, és itt nagy nyája, gazdagsága volt Ábrámnak, Lótnak. A legelő kevésnek bizonyult és ezért útjuk eltért, Lót a termékeny, de Szodomába tartott. Közben kitört az első „világháború”. Két szövetségbe tömörült királyok harcoltak egymás ellen. Lót fogságba esett. Egy menekült jelentette, Ábrámnak a hébernek, hogy unokatestvére fogoly. Itt fordul elő először a Bibliában a megnevezés – héber -, amely mindmáig e nép, vallás egyik jelzője. Jelentése: túlpárti. Mert Ávrám az Eufrátesz másik oldaláról érkezett Kánaánba. De jelentheti Ébert is, Sém leszármazottját is. Sém Noé fiának nemzetsége: Árpáksád akinek fia Selah, Selah fia Éber. Egy helyen áll, hogy Sémnek fia volna Éber, jóllehet dédunokája volt, de lehetett szellemi fia. Ugyanis ők ketten létesítették az első iskolákat, ahol az egyisten hitet tanították. A magyarázók szerint Jákob is járt ezen iskolába, mielőtt Lábán házába költözött. Ávrám, a héber, szolgálójával Eliezerrel és háromszáztizennyolc emberével legyőzte a királyokat és kiszabadította Lót.

Lech-löchá (לֵךְ-לְחָא) hetiszakaszunk megkezdí Izrael őstörténetének elbeszélését a három ősatya életének leírásával. A három közül a legelső, Ábrahám, minden szempontból a legjelentősebb. Ő az óbabilóniai Úr városának lakója volt, mikor Isten így szólt hozzá: „Menj el magadnak országodból, szülőföldedről és atyád házából abba az országba, mit mutatok neked, és nagy néppé teszek.” A Talmud szerint Ábrahám tíz próbatételen ment keresztül és ez volt az első. Babilóniában többistenhit és bálványimádás uralkodott. Legenda meséli, hogy Ábrahámot tüzes kemencébe vetették, mert nem volt hajlandó istenként imádni a királyt. Ő akkor már felfedezte az igazi, egyetlen Istent, aki megmentette őt a tűzhaláltól. Ezután szólította fel Isten az ősatyát szülőházájának elhagyására. Így ez a próbatétel nemcsak vándorlás volt, hanem elhagyása apja hitének és a monoteista hit szolgálatába állt. Noákkal ellentétben ő nem elégedett meg azzal, hogy saját maga felfedezte Istent. Hitét terjesztette mások között. Családján kívül magával vitte Kánaánba „a lelkeket, kiket szerzett Chárában”. Az egyistenhit erkölcsi tanítását saját életében gyakorolta. Békeszeretete nyilvánult meg abban, hogy unokaöccsének, Lótnak átengedte a jobb termőföldet. Ugyanakkor harcba indult fogságba esett unokaöccse kiszabadításáért. Háborús győzelme után lemondott a hadizsákmány öt megillető részéről. „Még egy fonalat vagy cipőfüzöt sem veszek el tőled” – mondta szövetségesének, Szodoma királyának. Kánaánba érve bejárta az országot szélteben-hosszában, mert Isten az ő utódainak ígérte azt. „Azon a napon szövetséget kötött Isten Ábrahámval, mondván: utódaidnak adom ezt az országot Egyiptomtól a nagy folyóig.” A szövetség fiú utódot is ígért a gyermektelen Ábrahámval. „Ő hitt Isten szavában és ez nagy érdeme volt.” A Midrás sok elbeszéléssel egészíti ki a bibliai történetet. Ábrahám nem tudta elfogadni a bálványimádó kultuszt. Apjának, Teráchnak is bizonyítani akarta, hogy a bálványszobrok élettelenek és összetörte azokat. Saját maga keresésére indult a Legfelső Erőnek. Eleinte a természet erőiben, tűz, víz, nap, hold, stb. vélte látni azt. Végül rájött arra, hogy a természet minden jelensége az egyetlen láthatatlan Isten alkotása és annak uralma alatt áll. Ő a monoteista hit „atyja”. Eredetileg Ábrámnak hívták, Isten változtatta meg a nevét, hozzátéve a „hé” betűt, mondván, hogy „népek atyjává teszek”. A Talmud szerint Ábrahám a népek tanítója. Tanítványai mindazok, akik kitűnnek az ő tulajdonságaival, elsősorban jóakarattal és szerénységgel. A zsidó nép tőle származtatja magát. De Ábrahám „gyermekének” számítanak mindazok, akik elfogadják tanítását. A zsidó vallásba betérőket Ábrahám fiának nevezzük és a született zsidókkal egyenlő jogúak. Hetiszakaszunk elbeszélése szerint Ábrahám felesége, Szará még nem szült utódot, mikor Isten szövetséget kötött férjével. Ábrahám korábban ágyasának tette meg szolgálóját, Hágárt és az fiú utódot szült neki. Jismaél néven. Így a később született Jicchák és Jismaél féltestvérek voltak. Az arabok hagyománya szerint Jismaél az ő ősapjuk. (Vagyis ezek szerint a zsidók és az arabok rokonok!) Ábrahámot Ibrahimnak nevezik, vagy a „Dicső” -nek. A hetiszakasz a brit-milá parancsával végződik. A szertartást mind a mai napig Ábrahám szövetségébe való felvételnek nevezik. „Nyolcnapos korában metéltessék körül minden fiúgyermek minden nemzedékben... örök szövetség lesz ez köztem és köztetek.” Jismaél 13 éves korában metéltetett körül. Az araboknál ma is ez a kor a szertartás megtartására. Hetiszakaszunk elbeszélése szerint nincs közelebbi rokonunk, mint az „izmaeliták” (arabok). A történelem tanúsága szerint nincs nagyobb csapás a testvérgyűlöletnél.

Ávrahám a hetiszakasz elején azt a feladatot kapja az Örökkévalótól, hogy telepedjen le Izraelben, ő azonban, alig pár mondatnál később, Egyiptomba menekül az éhínség elől, és azt, amit ott tesz, ő is, utódai is megteszik még többször. Miért? Ávrahám önző anyagi és biztonsági érdekektől vezetve átengedi Szárájt a fáraónak, kísérletet sem tesz megóvására. Később is sokszor viselkedik csúnyán feleségével, a legutolsó eset az, amikor elviszi egyetlen közös gyermeküket, Izsákot, hogy az Örökkévaló parancsát követve feláldozza a Mória-hegyén és nem rajta múlik, hogy a történet máshogy végződik. Ami az Örökkévaló iránti feltétlen hűség egyfelől, másfelől szörnyű árulás például Szárájjal szemben. Feltűnő, hogy Ávrahám az eset után egy másik településen, Beer-Seván él, míg Sára Kirját Árbán, ott is hal meg, erről igen kevéssel azután értesülünk, hogy Jichák megmenekül és van ok feltételezni, hogy Száráj ebbe halt bele. Ávrahám életében megismétlődik továbbá az az eset is, hogy átengedi feleségét egy másik férfinak, Gérár királyának, Abimeleknek. Szinte pontról-pontra ismétlődik meg ugyanaz, hogy azután újra megismétlődjön Jicchákkal és Rivkával. Van azonban egy másik ismétlődés-hálózat is, amelyet szintén elindít a történet. Ávrahám unokája, Jákob és gyermekei József nyomában szintén visszatérnek Egyiptomba, ahol egy idő után szintén elnyomatásban élnek majd és ismét látványos csapásokkal kell beavatkoznia az Örökkévalónak, amelyek a fáraót és háza népét egyaránt érintik, ahhoz, hogy megint kiszabadítsa őket. Még továbbá Száráj maga is – többszörös áldozatként – vétezik, méghozzá egy egyiptomi nő, Hágár és a gyermeke ellen, amikor ráveszi Ávrahámot, hogy űzze el őket, Hágárt és Ismáelt. Száráj ráadásul ugyanazért féltékeny Hágárra, mint később az egyiptomiak a zsidókra, mert túlzottan termékenyek. Száráj érthető okból félti dominanciáját a nővel szemben, aki Ávrahámnak gyermeket szült, az egyiptomiak pedig afféle családon belüli idegenként, ötödik hadoszlopként tekintenek Ávrahám leszármazottaira Yohanna Kinberg rabbi szerint, akinek értelmezése jól alátámasztható a zsidó értelmezési hagyományból is. Lemenni Egyiptomba mintha azt jelentené, engedni rossz késztetéseinknek, megismételni a rossz családi mintázatokat. Ebből kitörni volna a Tóra célja, Egyiptom végleges elhagyása.

Dr. Frölich Róbert főrabbi A bibliai történet nem vonatkoztatható el a kortól, melyben született, és szereplői nem ítéletiek meg a mai kor erkölcsi mércéjével. Ábrám és Száráj életüket mentendő költöztek Egyiptomba, a kor legnagyobb és legerősebb birodalmába, ahol a mindenkori fáraó élet és halál abszolút ura volt. A bevándorlók jól tudták, mire vállalkoznak és hová mennek. Ábrám viselkedése az életét mentő ember természetes reakciója, aki felmérte a várható események sorát, és úgy döntött, összhangban Bölcséink véleményével, miszerint nem szabad veszélyben a csodára várni, hogy elsőrendű kötelessége, hogy megmentse mindkettőjük életét az éhhaláltól. A történelem során számtalanszor fordult elő, hogy a férfiak kénytelenek voltak feláldozni feleségük vagy lányuk erényét, pusztán életmentés céljából. Uralkodócsaládok dinasztikus házasságai hasonló elv alapján kötöttek. Ezen esetekben még csak a leányok vagy ifjak beleegyezését sem kérték ki a királyi és egyéb nemesi szülők. Sok minden változott Ábrám kora óta, de a férfiak és nők közötti kapocs, a vágy és a megszerzésre irányuló ösztön változatlan maradt. A szerzés iránti vágy szempontjából nincs különbség egy asszony, férfi vagy valamely birtoktárgy között. Ugyanilyen elítélendő módon szerzi meg a zsoltáros Dávid Bátsevát, közvetve meggyilkolva annak törvényes férjét, vagy Izevel Nábót szőlőjét, hamis váddal kivégeztetve a tulajdonost. Mindez természetesen nem igazolja az abszolútnak tekintett erkölcsi mércének való meg nem felelést. Nem igazolja Ábrám eljárását, és nem menti fel Fáraót sem a bűn alól. A királyi udvar büntetése nem csupán Fáraónak szól. Isten példaként küldi a csapást Fáraó házanépére: tanuljon belőle a vétke, és legyen figyelmeztetés mindazoknak, akik ismerik a történetet. Ám mint azt majd látni fogjuk Ábrám fiánál, Izsáknál is, a figyelmeztetés hasztalan. Az ember újabb és újabb generációi nem tanulnak a múltból. Az erkölcsi tanulságok levonásában sem a múlt nagyjai, sem a későbbi korok hétköznapi emberei nem jeleskednek. Nem csak az ösztön, de a következmények negligálásának könnyedsége sem változott Ábrám kora óta.

Dr. Komoróczy Szonja, jiddisista és hebraista, az MTA Judaisztikai Kutatócsoportjának főmunkatársa E rövid történet alapmotívuma háromszor is előfordul Mózes első könyvében: Ábrahám először Egyiptomba, másodszor a filiszteusokhoz, és Izsák szintén a filiszteusokhoz menekül, és hazudja nővérének a feleségét. A történet apróbb részleteiben is felfedezhetünk ismétlődő motívumokat, pl. József testvérei is az éhínség elől menekülnek Egyiptomba, Ábrahám leszármazottai máskor is idegenként válnak szexuálisan kiszolgáltatottá, és mindegyikük hatalmi pozícióban levő ember áldozata lesz: egyik dédunokáját, Dinát egy uralkodó fia megerőszakolja, a másikat, Józsefet pedig Egyiptom Potifárné zaklatja, majd őt vádolja nemi erőszakkal. Az irodalomtudomány az ilyen ismétlődő motívumokat irodalmi vándortémáknak, toposzoknak nevezi, és hangsúlyozza, hogy ezek a bennük szereplő rokon motívumok által hasonló képzeteket váltanak ki, és hasonló üzenetekkel társulnak. A rabbinikus szövegértelmezési hagyomány is különös jelentőséget tulajdonít az ismétlődő motívumoknak. A zsidó hagyomány fennmaradásának egyik kulcsa az volt, hogy mindvégig ragaszkodott az ősi szövegekhez, időtlen igazságként tekintve azokra. A hagyomány ősi történeteket értelmez újra és újra, hogy útmutatást keressen aktuális kérdések kapcsán. Hirs Leib Berlin, a volozsini jesiva híres vezetője szerint azért kezdődik a Tóra a legendákat és meséket tartalmazó Beresit könyvével, mert ezeken keresztül tanuljuk meg a morális viselkedést és az értékeket, amelyek alapjaira a későbbi könyvek a törvényeket helyezik. Intellektuális kötelességünk tehát, hogy a történet számunkra kényelmetlen motívumaival is foglalkozzunk, és ne mentsük fel Ábrámot azzal, hogy más volt akkoriban a társadalmi norma. A #metoo kampány nyomán elkerülhetetlen, hogy feltegyük magunknak az aktuális kérdéseket: Mit tanítanak nekünk ezek a történetek a kiszolgáltatottságról, a szexuális beleegyezésről, a szemlélő felelősségéről?

Felmenthetjük-e Ábrahámot vagy a hagyomány, a történelem és a közélet többi alakját, ha nem veszi figyelembe mások pszichikai és szexuális integritását? Ábrahám, aki a midrások szerint fellépett a bálványimádás ellen, és aki vitába szállt Istennel a szodomai ártatlanok érdekében, a feleségét ebben a helyzetben nem védte meg. Még a legjobb indulatú olvasat szerint is kétszer passzív belenyugvással asszisztált Sára szexuális megalázásához. Az alaptörténet Tórában előforduló változataiban a társadalmilag vagy politikailag gyengébb szereplők szexuális kiszolgáltatottsága ellen közvetlen környezetük nem lépett fel. Isten azonban igen: a fáraót megbüntette, a filiszteusok királyát pedig megóvta a bűn elkövetésétől. Az Örökkévaló akkor is elítéli és megbünteti a szexuális integritás megsértését, ha ezt a társadalom büntetlenül hagyja.

HÍREK A VILÁGBÓL

Az antiszemitizmus elleni együttműködésről és az EU, Izrael és Magyarország közötti kapcsolatokról tárgyalt Bóka János. https://bzsh.hu/2025/10/30/az-antiszemitizmus-elleni-egyuttmukodesrol-es-az-eu-izrael-es-magyarorszag-kozotti-kapcsolatokrol-targyalt-boka-janos/
Hitünkhöz ragaszkodva építjük a jövőt – találkozó Izrael oktatási miniszterével. https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/mazsihisz-hirek/hitunkhoz-ragaszkodva-epitjuk-a-jovot-talalkozo-izrael-oktatasi-miniszterevel
Gulyás Gergely a Kormányinfón úgy fogalmazott: ha zsidó családok menekülnének Nyugat-Európából, Magyarország befogadja őket. https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/ha-nyugat-europabol-menekulnenek-a-zsidok-magyarorszag-befogadna-oket
Egy új kezdeményezés erősítené meg a lelkiismeretes és együttérző zsidó cselekvés új korszakát. https://kibic.hu/2025/10/30/egy-uj-kezdemenyezes-erositene-meg-a-lelkiismeretes-es-egyutterzo-zsido-cselekves-uj-korszakat/
A Hamász átadta 2 tús maradványait, tragédia a besorozás elleni tüntetésen. https://ujkelet.live/2025/10/30/a-hamasz-atadta-2-tusz-maradvanyait-tragedia-a-besorozas-elleni-tuntetesen/
Amerikai drónok őrzik a gázai tűzszünetet. https://izraelinfo.com/2025/10/25/amerikai-dronok-figyelik-a-tuzszunetet-gazaban/
„ Nem tudnak együtt élni ezzel az Auschwitz-cal” – a legtöbb család nem akar visszatérni a terroristák által megtámadott kibucokba. https://24.hu/kulfold/2025/10/29/beer-kibuc-hamasz-izrael-ujjaepites-deutsche-welle/
Izrael azzal vádolja a Hamászt, hogy szörnyű színjátékot játszottak egy tús holttestével. https://hvg.hu/vilag/20251029_izrael-hamasz-tusz-holttest
Alapjogokért Központ: Magyarország elutasítja a kettős mércét: kiáll a nemzetközi bojkott ellen, Izrael a zsidó állam megerősítését ígéri. https://www.okoshir.hu/2025/10/28/alapjogokert-kozpont-magyarorszag-elutasitja-a-kettos-mercet-kiall-a-nemzetkozi-bojkott-ellen-izrael-a-zsido-allam-megerositeset-igeri/
XIV. Leó pápa: az egyház nem tűri az antiszemitizmust. https://bzsh.hu/2025/10/30/xiv-leo-papa-az-egyhaz-nem-turi-az-antiszemitizmust/
Zsidó oktatási vezetők szakmai programja Budapesten. https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/oktatas/zsido-oktatasi-vezetok-szakmai-programja-budapesten
Botrányt okoztak a Muszlim Diákok Egyesületének virginiai tagjai két iskolában olyan videókkal, amelyekben a jelek szerint zsidók elrablásával poénkodnak, traumatizálva a helyi zsidó közösséget. https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/muszlim-diakok-zsidok-elrablasat-gyakoroltak-a-cia-kozpont-szomszedsagaban
A Hamász támadása során súlyos károkat szenvedett Beerí lakói a kibuc újjáépítéséről vitáznak. https://kibic.hu/2025/10/28/megorizni-vagy-eltorolni-az-oktober-7-i-terrortamadas-emleket/
Az USA a nemzetközi gázai biztonsági erő tervének véglegesítésén dolgozik. https://ujkelet.live/2025/10/30/az-usa-a-nemzetkozi-gazai-biztonsagi-ero-tervenek-veglegesitesen-dolgozik/
A Tel-avivi Egyetem díszdoktori címet ad Einav Zangaukernek: „A szolidaritás szimbóluma” https://izraelinfo.com/2025/10/30/a-tel-avivi-egyetem-diszdoktori-cimet-ad-einav-zangaukernek-a-szolidaritas-szimboluma/
Netanjahu elrendelte, hogy az izraeli hadsereg azonnal hajtson végre légicsapásokat Gázában. https://24.hu/kulfold/2025/10/28/netanjahu-gazai-ovezet-hamasz-tamadas/
Libanon harcba száll Izraellel. https://infostart.hu/kulfold/2025/10/30/libanon-harcba-szall-izraellel-video
Izrael újabb csapásokat mért a Hamász gázai és a Hezbollah libanoni állásaira. https://hu.euronews.com/2025/10/30/izrael-ujabb-csapasokat-mert-a-hamasz-gazai-es-a-hezbollah-libanoni-allasaira
Trump szerint nincs veszélyben a gázai tűzszünet, Izraelnek joga van visszavágni. https://bzsh.hu/2025/10/29/trump-szerint-nincs-veszelyben-a-gazai-tuzszunet-izraelnek-joga-van-visszavagni/
Megkezdődött a 39. Cionista Világkongresszus Jeruzsálemben. https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/izrael/megkezdodott-a-39-cionista-vilagkongresszus-jeruzsalembe

Megkezdődött szerdán annak a négy bolgár állampolgárnak a pere Párizsban, akiket azzal gyanúsítanak, hogy 2024 májusában a francia főváros központjában található holokauszt-emlékmúzeum falára vörös kezeket festettek. https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/megkezdodott-a-parizsi-holokauszt-emlekmuzeum-megrongalasaval-gyanusított-bolgarok-pere
Beszélgetés holokauszt-túlélőkkel. https://kibic.hu/2025/10/27/beszelgetes-holokauszt-tulelokkal/
Előléptetés , Netanjahu látogatása és szabadulás. https://ujkelet.live/2025/10/30/eloleptetes-netanjahu-latogatasa-es-szabadulas/
Esőért tartottak imát a Kinneretnél – a vízszint vészesen alacsony. https://izraelinfo.com/2025/10/30/esoert-tartottak-imat-a-kinneretnel-a-vizszint-veszesen-alacsony/
Izrael ismét légicsapásokat hajtott végre a gázai övezetben. https://www.atv.hu/kulfold/20251028/izrael-gazai-ovezet-hamasz/
Izrael újra csapást mért Gázai övezetre, a tűzszünet megsértésével vádolja a Hamászt. https://nepszava.hu/3299537_izrael-ujra-csapast-mert-gazai-ovezetre-a-tuzszunet-megsertesevel-vadolja-a-hamaszt